

Σταθμός Βενιζέλου: Βέλτιστη λύση η κατά χώραν διατήρηση του βυζαντινού σταυροδρομίου.

Οι υπογράφωντες Πολιτικοί Μηχανικοί έχοντας πολυετή εμπειρία στη μελέτη, επίβλεψη και διαχείριση έργων αποκατάστασης μνημείων και προστασίας αρχαιολογικών χώρων θεωρούμε υποχρέωσή μας, από τη σκοπιά της ειδικότητάς μας, να πάρουμε δημόσια θέση για την προγραμματιζόμενη διάλυση του βυζαντινού σταυροδρομίου στον σταθμό Βενιζέλου του μετρό της Θεσσαλονίκης. Η σπουδαιότητα του πολεοδομικού συνόλου με έκταση περίπου 1,5 στρέμμα είναι αδιαμφισβήτητη και έχει αναγνωριστεί από κορυφαίους Έλληνες και ξένους επιστήμονες.

Η υπουργική απόφαση για τη διάλυσή του προκειμένου να κατασκευαστεί ο σταθμός και να ακολουθήσει η επανασυναρμολόγηση των αρχαιοτήτων κρίθηκε οριακά νόμιμη από το ΣτΕ μετά από πολύμηνη εξέταση, αλλά πιθανότατα, μετά την δημοσίευση της σχετικής απόφασης με την ανάλυση του σκεπτικού της, να εγερθούν και νέα νομικά ερωτήματα. Εν τούτοις, επί της ουσίας της απόφασης για τη διάλυση των ευρημάτων, η ανησυχία και η κατηγορηματική αντίθεση από ελληνικούς και διεθνείς επιστημονικούς φορείς είναι έντονη και πρωτοφανής σε έκταση.

Η δυνατότητα να κατασκευαστεί ο σταθμός με διατήρηση των αρχαιοτήτων κατά χώραν έχει αποδειχτεί με τεκμηριωμένη μελέτη που εκπόνησε ελληνικό μελετητικό γραφείο υψηλής εξειδίκευσης, με τη μέθοδο της υπόγειας διάνοιξης, η οποία έχει εφαρμοστεί επιτυχώς σε ιστορικές πόλεις και στο σταθμό "Μοναστηράκι" του μετρό της Αθήνας. Η ποιότητα και η εγκυρότητα της μελέτης έχει αναγνωριστεί από τους συναδέλφους μας καθηγητές γεωτεχνικής μηχανικής των δυο παλαιότερων σχολών Πολιτικών Μηχανικών της χώρας μας (ΕΜΠ, ΑΠΘ).

Η διάλυση και μεταφορά αρχαιοτήτων αποτελεί μια κατ' εξαίρεση μέθοδο, η οποία εφαρμόζεται μόνον όταν δεν υπάρχει άλλη λύση, όπως προβλέπεται από το Χάρτη της Βενετίας. Κατά την πολυετή απασχόλησή μας στον τομέα αποκατάστασης των μνημείων έχουμε μελετήσει ή επιβλέψει την αποσυναρμολόγηση και επανασυναρμολόγηση αρχαιολογικών καταλοίπων ή τη μεταφορά ιστορικών κατασκευών, μόνο όταν αυτό ήταν αναπόφευκτο, ενώ αποτρέψαμε κάθε διάλυση όταν υπήρχε άλλη λύση. Κατά συνέπεια γνωρίζουμε πολύ καλά τους κινδύνους για την τύχη των αρχαιοτήτων, ιδίως υπό πίεση, σε συνθήκες ενός δημόσιου έργου που έχει ήδη καθυστερήσει υπέρμετρα και τονίζουμε ότι:

- Η διάλυση του πολεοδομικού συνόλου της Βενιζέλου με πολυτεμαχισμό των αρχαιοτήτων εγκυμονεί μεγάλους κινδύνους για την ακεραιότητά τους και θα αφαιρέσει σημαντικότατο μέρος της αυθεντικότητάς του, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στην υλική υπόσταση των καταλοίπων, αλλά συνδέεται και με τη διατήρηση άυλων αξιών.
- Η αποκάλυψη των υποκείμενων διαδοχικών προγενέστερων στρωμάτων αρχαιοτήτων θα προκαλέσει νέα διλήμματα, νέες μελέτες, νέες αποφάσεις, πιθανότατα νέες νομικές εμπλοκές, συνεπώς θα υπάρξει πλήθος απρόβλεπτων καταστάσεων.
- Μεγάλες αβεβαιότητες υπάρχουν για τον τρόπο επανασυναρμολόγησης των πολυτεμαχισμένων αρχαιοτήτων, αφού αναπόφευκτα η λύση θα επηρεαστεί από τα ανωτέρω απρόβλεπτα σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ενδέχεται τμήμα του υποστρώματός τους, λόγω της φύσης του, να μην είναι δυνατό να αποσπαστεί και επανατοποθετηθεί.

Αυτά τα δεδομένα μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η λύση της διάλυσης δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή, καθώς θα προκαλέσει σημαντική υποβάθμιση της αυθεντικότητας και φθορά των αρχαιοτήτων, θα οδηγήσει δε στη διόγκωση του κόστους του έργου, σε σύγκριση με την λύση της in situ διατήρησης και στην περαιτέρω μεγάλη καθυστέρηση ολοκλήρωσής του, με αποτέλεσμα την επ' αόριστον παράταση της ταλαιπωρίας της πόλης.

Η άμεση λειτουργία του συνόλου του μετρό, με εξαίρεση τον σταθμό Βενιζέλου, όπου οι εργασίες θα συνεχιστούν μέχρι το στάδιο που ορίζεται από τη μελέτη με διατήρηση των αρχαιοτήτων, και ακολούθως η προσωρινή λειτουργία του μετρό στο μεγαλύτερο τμήμα της διαδρομής μέχρι την ολοκλήρωση της κατασκευής του σταθμού Βενιζέλου, είναι συμβατή με τις απαιτήσεις της Ε.Ε. Συνεπώς, η παράδοση του συνόλου του έργου το ταχύτερο δυνατόν θα αποτελούσε καίριο επιχείρημα για την εύστοχη επαναδιαπραγμάτευση του χρονοδιαγράμματος, με ισχυρό επιχείρημα την προστασία της Ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, την οποία άλλωστε υποστήριξαν προσφάτως διακεκριμένοι ακαδημαϊκοί απ' όλο τον κόσμο.

Έχουμε την επιστημονική πεποίθηση ότι η βέλτιστη λύση για την κατασκευή του σταθμού Βενιζέλου του μετρό της Θεσσαλονίκης επιτυγχάνεται με την κατά χώραν διατήρηση του βυζαντινού πολεοδομικού συνόλου και ότι δεν είναι αργά να εγκριθεί και να εφαρμοστεί η σχετική μελέτη.

Δρόσου Κωνσταντία MSc Προστασία Μνημείων

Ζάμπας Κώστας Δρ ΕΜΠ

Ζαχαροπούλου Γεωργία Δρ ΑΠΘ

Θωμάς Γεράσιμος Δρ ΕΜΠ

Ιγνατάκης Χρήστος Ομότιμος καθηγητής ΑΠΘ

Κουμούσης Βλάσης Ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ

Μεντζίνη Μαριλένα Δρ ΕΜΠ

Παπαδόπουλος Χρήστος MSc. Δομοστατικός Σχεδιασμός & Ανάλυση Κατασκευών

Παπαντωνόπουλος Κώστας Δρ ΕΜΠ

Παπασωτηρίου Αλέξης Δρ ΑΠΘ

Στυλιανίδης Κοσμάς Ομότιμος καθηγητής ΑΠΘ

Τουμπακάρη Ελένη - Εύα Δρ K. U. Leuven